Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0421U100078

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 09-01-2021

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Войнарович Юлія Едвардівна
2. Voinarovych Yuliia Edvardivna

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: кандидат наук

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 03.00.16

Назва наукової спеціальності: Екологія

Галузь / галузі знань: Не застосовується

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 23-12-2020

Спеціальність за освітою: Біологія

Місце роботи здобувача: Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет"

Код за ЄДРПОУ: 02070832

Місцезнаходження: вул. Підгірна, 46, м. Ужгород, Ужгородський р-н., Закарпатська обл., 88000, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): К 35.257.01

Повне найменування юридичної особи: Інститут екології Карпат Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05540066

Місцезнаходження: вул. Козельницька, буд. 4, м. Львів, Львівська обл., 79026, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут екології Карпат Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05540066

Місцезнаходження: вул. Козельницька, буд. 4, м. Львів, Львівська обл., 79026, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації:

Коди тематичних рубрик: 34.33.27, 34.35.25

Тема дисертації:

1. Аутекологічні особливості Sciurus vulgaris в умовах синантропізації рослинного покриву Південно-Західного макросхилу Українських Карпат

2. Autecological features of Sciurus vulgaris in the synantropy conditions of the plant covering in the South-Western macroslope of the Ukrainian Carpathians

Реферат/анотація:

1. Дендрофільні гризуни, як невід'ємний елемент лісових екосистем, є об'єктами досліджень зоологів упродовж історії розвитку теріології. Від 1990 до 2015 року актуальними для вивчення залишаються питання екології вивірок, у тому числі їх кормова та соціальна поведінка, чисельність і статевий розподіл вивірок, а також генетичні особливості виду, кольорова мінливість, визначення підвидів. В основу дисертації покладено дані знахідок кольорових форм, зібраних на основі власних досліджень (2004-2018 рр.), анкетування (2004-2007 рр.), роботи із картками спостережень (2009-2014 р.), дані бази статистичного бюлетеня (1999-2007 рр.) про ведення мисливського господарства в Україні (форма «2 ТП Мисливство»), а також музейних колекцій протягом 2004-2017 років. У результаті проведених досліджень вдалося встановити

наступне: на південно-західному макросхилі Українських Карпат поширені три кольорові форми вивірки (чорні, коричневі, червоні). Загалом в Україні можна розрізнити чотири кольорові форми: чорна, коричнева, червона й руда. Чорна та червона форми є просторово розмежованими і формують відносно нешироку зону спільного проживання, це переважно антропогенна зона регіону досліджень. Мішані популяції кольорових форм вивірки очевидно сформовані за рахунок їх взаємопроникнення в синантропне середовище та гібридизації внаслідок життя їх на неприродних ділянках і порушення механізмів ізоляції в цій зоні. За рядом краніометричних ознак кольорові форми вивірок можна розрізнити між собою. За рахунок збільшеної мінливості червоної форми спостерігається перекриття її морфологічних ознак із рудою та чорною + коричневою. Світлі форми в горах трапляються рідко, без будь-якої приуроченості до типу лісу. Тому, можна припустити, що географічну мінливість виду зумовлює червона форма вивірки. Згідно з отриманими результатами факторного аналізу вплив кожного з досліджених факторів не перевищує 20%. Можна припустити, що на мінливість краніометричних ознак має місце комплексна дія різних екологічних факторів. Спостерігається розмежування кольорових форм у гірських екосистемах із значним розривом у кількості реєстрацій між формами. У містах різні форми займають різні за типами ділянки. Кольоровий поліморфізм вивірки звичайної в регіоні є пристосуванням виду до специфічних умов регіону. Темно забарвлені вивірки (чорна й коричнева форми) найбільш пристосовані до гірських умов регіону, його природних умов зволоження та лісорослинних умов. Для світлих форм (червоні на заході України й руді за межами карпатського регіону) оптимальними для існування є передгірні та рівнинні умови. Проведені дослідження дають змогу створити та впровадити у використання базу даних щодо розподілу різних кольорових форм вивірок у регіоні в заповідних об'єктах області з метою ведення постійних обліків різних популяцій вивірок та забезпечення збереження їх генофонду. Для збереження гетерогенності популяції вивірки в дослідженому регіоні мають бути в наявності як природні, так і антропогенні оселища характерні для вивірок різних кольорових форм, що найкраще реалізується в системі екомережі, так як остання включає антропогенні оселища в природних місцезнаходженнях.

2. The dissertation is based on findings of color forms collected on the basis of own research (2004-2018), questionnaires (2004-2007), work with observation cards (2009-2014), the database of the statistical bulletin (1999-2007) on the management of hunting in Ukraine (form "2 TP Hunting"), as well as museum collections during 2004-2017. Due to the high color variability of the Red squirrel, the study of this species was conducted in two directions: biological and ecological. The study of biology is considered from three aspects, namely: nutrition, physical activity, and species settlements. The study of environmental aspects consisted of explaining the particular ecological patterns of the existence of color forms of Red squirrel, where a complex use of methods was necessary. The material was collected during in-station site surveys in different areas of the region through direct observations. Mathematical and statistical methods were used to process the data. As a result of the conducted researches, it was possible to establish the following: three colored forms of squirrel (black, brown, red) are distributed on the South-western macro-slope of the Ukrainian Carpathians. In general, there are four color forms in Ukraine: black, brown, red and orange. In urban landscapes of the Transcarpathian region, the squirrel is more numerous than in natural locations. The reason for increasing diversity in the commensal environment may be the weakening of selection due to the favorable conditions for different forms (mixed forests – brown and red form, coniferous forests – black; a city where heterogeneous vegetation – two forms). The low number of predators – the lack of directed selection – allows maintaining a high level of variability. In the anthropogenic settlements of the Southwestern Macro-slope of the Ukrainian Carpathians, several color forms coexist, which obviously reflects their ability to adapt to the relevant environmental conditions. In natural settlements, colored forms are usually spatially separated. Overall, brown in color is quantitatively prevalent in the study area. In Ukraine, black and brown forms of squirrel are widespread at altitudes of 200 to 1000 m above sea level. The red color form occupies heights from 100 to 500 m in both natural and anthropogenic zone. Red-form of squirrel meets at altitudes up to 200 meters above sea level, mainly in the anthropogenic zone. This color pattern extends beyond the Carpathian region only. The color squirrel polymorphism common in the region is an adaptation of the species to the specific conditions of the region. Dark-colored squirrels (black and brown forms) are most adapted to the mountainous

conditions of the region, its natural moisture conditions and forest conditions. For light-colored forms (red in western Ukraine and orange outside the Carpathian region), foothills and flat conditions are optimal for existence. The conducted researches allow us to create and implement a database on the distribution of different colored forms of the squirrel on protected sites of the region in order to constantly account for different populations of squirrel and to ensure their gene pool. In order to preserve the heterogeneity of the population, squirrels in the studied region should be available both natural and anthropogenic habitats characteristic of a squirrel's of different color forms, which is best realized in the econetwork system, since the latter includes anthropogenic settlements in natural locations.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки:

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності:

Підсумки дослідження:

Публікації:

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації:

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кагало Олександр Олександрович
2. Kagalo Olexander Olexandrovych

Кваліфікація: к. б. н., 03.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Дикий Ігор Васильович

2. Dykyi Ihor Vasyliovych

Кваліфікація: к. б. н., 03.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чаплигіна Анжела Борисівна

2. Chaplygina Anzhela Borysivna

Кваліфікація: д. б. н., 03.00.16

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради Кияк Володимир Григорович

Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні Кияк Володимир Григорович

Відповідальний за підготовку облікових документів

Реєстратор

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності

Юрченко Т.А.